

1049.3) 026:351.85:008:351.874:7/01: "1997/2000"

96-323b

Een cultuur van verandering
Advies Cultuurnota 1997-2000

(992) = 60

Bibliotheken

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Een cultuur van verandering *Advies Cultuurnota 1997-2000*
bestaat uit 15 afzonderlijke delen:

Algemeen

- 1 Beeldende Kunst, Bouwkunst en Vormgeving
- 2 Musea
- 3 Monumenten en Archeologie
- 4 Archieven
- 5 Letteren
- 6 Bibliotheken
- 7 Media
- 8 Film
- 9 Theater
- 10 Muziek en Muziektheater
- 11 Dans
- 12 Amateurkunst en Kunsteducatie
- 13 Festivals
- 14 Bovensectoraal

Het algemene deel bevat een lijst met alle aanvragers per sector met daarin naam van de instelling en advies: +/- / ± / o. Deze codering vindt u ook terug boven elk instellingsadvies.

Het financiële kader onder aan elk instellingsadvies is gebaseerd op door het Ministerie van OCenW verstrekte cijfers.

Verklaring:

- + subsidie verhogen
- subsidie verlagen
- ± globaal huidige subsidie continueren
- o verzoek afwijzen / subsidie beëindigen

Indien een subsidie-advies niet van toepassing is, zal er geen teken zichtbaar zijn.

De tekst van Een cultuur van verandering is ook te vinden op internet:
<http://www.sdu.nl/overheid/cultuur>

Inhoud

Inleiding	4
Centrale Discotheek Rotterdam	6
Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC)	8
Fonds voor het Bibliotheekwerk voor Blinden en Slechtzienden (FBBS)	10
Bibliotheek voor Varenden	12
Homodok	14
Openbare Bibliotheek Den Haag	15

Inleiding

De commissie bibliotheken heeft zes instellingsadviezen voorbereid, waarvan vijf duidelijk betrekking hebben op dat gebied. Een aanvraag - Homodok in Amsterdam - heeft geen overwegend cultureel karakter en wordt mede daarom afgewezen. Een aanvraag van de Openbare Bibliotheek Den Haag voor interculturele activiteiten heeft naar het oordeel van de Raad teveel een lokaal karakter om voor rijkssubsidie in aanmerking te komen.

Wat betreft de Centrale Discotheek en de Bibliotheek voor Varenden, beide te Rotterdam, acht de Raad het gevraagde subsidie verantwoord, zij het dat in beide gevallen zo spoedig mogelijk onderzoek ingesteld moet worden naar een mogelijke oplossing voor actuele (financiële) problemen. De kosten van beide onderzoeken worden geschat op f 0,1 miljoen.

Een sector met heel specifieke karakteristieken is die van het Fonds voor het Bibliotheekwerk voor Blinden en Slechtzienden (FBBS), dat zich inzet voor een herstructurering van de sector, gericht op een grotere - interne en externe - samenwerking. De Raad ondersteunt dit streven en verwacht daarvan op korte termijn positieve resultaten.

Het beleidsplan van het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC) tenslotte omspannt het gehele - landelijke - openbare-bibliotheekbeleid in Nederland. De Raad acht de bescheiden stijging van het gevraagde rijkssubsidie in de komende jaren verantwoord, gezien de zware taken die uit uw beleidsvoornemens vooral voor de landelijke organisatie voortvloeien.

De (openbare) bibliotheeksector heeft eind jaren '80 een ingrijpende structuurwijziging ondergaan. Van een zeer centralistische regeling in de Wet op het openbare bibliotheekwerk - vergelijkbaar met de onderwijswetgeving - is de sector overgegaan naar de Welzijnswet, die enkel een structuur gaf en een getrapte planprocedure (gemeenten - provincies - Rijk). Twee jaar geleden is de voorziening onder de Wet op het specifieke cultuurbeleid - van origine een bekostigingswet - gebracht. Als gevolg van de ver doorgevoerde decentralisatie van de bibliotheeksector is nu veruit het grootste deel van de bevoegdheden en financiële middelen - via het Gemeentefonds en het Provinciefonds - aan de lokale en provinciale overheden overgedragen.

Het rijksbeleid behelst in feite nog de zorg voor: 1. de brede doelstelling en de specifieke culturele taken van het openbare bibliotheekwerk; 2. het stelsel als geheel, met aansluitingen op het wetenschappelijke bibliotheekwezen. Het belangrijkste instrument dat de rijksoverheid ten dienste staat bij de uitvoering van haar beleid is de landelijke organisatie voor het openbare bibliotheekwerk, het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC), dat daartoe een jaarlijks subsidie ontvangt van rond f 10 miljoen.

De Uitgangspuntennota stelt een groot aantal beleidslijnen centraal. Deze hebben voor de bibliotheek een enorme impact, ongeacht of zij als een educatieve, een welzijns-, een informatieve of een culturele instelling wordt beschouwd. Het gaat om het op weg helpen van de jeugd, hen belangstelling bijbrengen voor het boek maar ook voor andere media, ouderen leren omgaan met informatiesystemen en hen de weg leren vinden in het gigantische informaticaanbod, migranten helpen zich in een onbekende maatschappij te

leren handhaven. Daarnaast ook zorg voor het (historische) cultuurgood dat de bibliotheek is toevertrouwd en ondersteuning van (geestes)wetenschappelijk onderzoek, facilitaire dienstverlening aan scholen en gemeentelijke diensten, participatie in en bijdragen aan culturele evenementen.

Met deze taakstelling wordt een stevig beroep gedaan op het vernieuwend en organiserend vermogen van de gehele sector op alle niveaus. Het is van essentieel belang dat aan dit proces krachtige en professionele leiding wordt gegeven. Bij de samenwerking met de wetenschappelijke bibliotheeksector vervult het NBLC de rol van gesprekspartner, die in tal van landelijke projecten en diensten participeert. Hetzelfde geldt in internationaal verband.

Ook ten opzichte van meer specifieke sectoren van het bibliotheekwerk liggen er belangrijke opgaven voor het NBLC. Het blindenbibliotheekwerk, de bibliotheekvoorziening voor varenden, de landelijke dienstverlening van de Centrale Discotheek Rotterdam (instellingen die eveneens rijkssubsidie ontvangen - of hopen te ontvangen - waarover de Raad in dit verband adviseert) zijn terreinen waar in de komende tijd een belangrijk aandeel van het NBLC wordt verwacht in de sfeer van afstemming van taken, coördinatie van dienstverlening, samenwerking, onderzoek en overleg.

De honorering van de positief beoordeelde subsidieaanvragen, met inbegrip van de door de Raad bepleite onderzoeken, beloopt een totaal oplopend tot f 1,3 miljoen in 2000. Dit past binnen de door u voor Letteren en Bibliotheken bepaalde prioriteitsstelling.

Niet meegerekend zijn de kosten verband houdend met het aangekondigde Plan van aanpak voor de papier conservering door bibliotheken en nieuwe taken van het NBLC, met name op het gebied van de informatisering van de samenleving en de cultuureducatie.

Inleiding

De CDR is in 1961 gestart als particuliere uitleendiscoverie in Rotterdam en heeft zich geleidelijk ontwikkeld tot een instelling van landelijk belang met grote collecties langspeelplaten en cd's, van beide ca 150.000. De CDR beschikt over een - geautomatiseerde - catalogus, die is uitgebouwd tot een centrale muziek-database en sinds 1995 ook via Internet toegankelijk is (Muziekweb). In opdracht van het NBLC maakt het CDR aanschafinformatie en titelbeschrijvingen voor vrijwel alle openbare bibliotheken die cd-collecties hebben. De CDR heeft zich aldus steeds meer ontwikkeld van lokale uitleeninstelling tot landelijk informatiecentrum met een belangrijke culturele functie.

De CDR werd van 1963 tot 1985 door de gemeente Rotterdam gesubsidieerd. Via NBLC en NBD betaalden openbare bibliotheken tot 1995 bijna f 0,8 miljoen per jaar voor catalogisering en aanschafinformaties. Door bezuinigingen en afname van het gebruik (met name de uitlening van cd's) wordt het voor de CDR steeds moeilijker op eigen kracht te blijven draaien. Wegens teruglopende inkomsten heeft de gemeente in 1995 nog een bedrag van f 0,2 miljoen verleend onder voorwaarde van huisvesting in de Gemeente Bibliotheek (GBR). Deze wordt in 1997 voorzien.

Beoordeling

Het bestuur en de directie van de CDR zien de noodzaak van structurele maatregelen in om de voorziening op termijn te kunnen laten voortbestaan, maar er zijn nog wel enkele praktische problemen.

De CDR vervult, naast haar lokale, een duidelijke landelijke taak, die voor een deel in de plaats is gekomen van voorheen bij het NBLC en de NBD bestaande taken (catalogisering en aanschafinformatie). Voor de Rotterdamse taak kan binnen de GBR een oplossing worden gevonden: concentratie van media, diensten en personeel zal een aanzienlijke besparing opleveren, die de dienstverlening ten goede kan komen. De Raad beperkt zich in zijn advies tot de landelijke taak van de CDR.

Een landelijke dienstverlening op het gebied van geluidsdragers, tegen redelijke kosten, is in het belang van de Nederlandse bibliotheken en de gebruikers. Deze taak dient zo goed mogelijk in stand te blijven, maar kan niet voor Rotterdamse rekening komen, te meer omdat de inkomsten uit de uitlening van cd's structureel teruglopen. De elasticiteit in de doorbelasting lijkt zijn maximum te hebben bereikt. Duidelijk is dat erop korte termijn een oplossing gevonden moet worden, waarbij zo goed mogelijk gebruik moet worden gemaakt van eerder verricht onderzoek. Naast onderbrenging van de lokale functie bij de GBR moet daarbij met name worden gekeken naar mogelijke relaties van de landelijke functies met NBLC/NBD, Koninklijke Bibliotheek (depot en centrale catalogus), PICA (catalogisering), het Repertoire Informatiecentrum Muziek (RIM, dat streeft naar een geautomatiseerde catalogus voor alle muziekbibliotheken) en het op te richten (N)AVAC.

Concreet stelt de Raad voor:

- a. nog in 1996 een onderzoek naar de bovengeschetste problematiek in te (laten) stellen, bij voorkeur onder auspiciën van het NBBI (Ned. Bureau voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging).
- b. een commissie in te stellen, die het bedoelde onderzoek moet begeleiden. De commissie zou ondergebracht kunnen worden bij het NBLC of het NBBI en moeten bestaan behalve uit vertegenwoordigers van de CDR ook van de gemeente Rotterdam, NBLC/NBD, KB, PICA, RIM en (N)AVAC i.o. De commissie zou haar aanbevelingen zo mogelijk nog in 1996 moeten uitbrengen.
- c. het door de CDR gevraagde subsidie zou zolang als nodig moeten worden aangewend voor tekorten in de uitoefening van de landelijke taken; deze moeten ook in de begroting duidelijk worden gescheiden van de lokale taken.
- d. voor de financiering van een landelijke muziek-database geldt mutatis mutandis. hetzelfde. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de relatie met de voorgestelde geautomatiseerde muziekcatalogus van het RIM en moet vooral ook gekeken worden naar aansluiting bij het (inter)nationale bibliotheeknetwerk van PICA, waarin ook het NBLC participeert. Overigens moet bij de exploitatie de mogelijkheid van doorberekening van kosten (van raadpleging) uitdrukkelijk worden betrokken.

Conclusie

Gelet op de nog onzekere uitkomsten van het voorgestelde onderzoek en overleg is op dit moment nog niet goed te overzien hoe zich het uitgavenpatroon van de CDR in de komende jaren gaat voltrekken. Het is evenwel gewenst de gevraagde subsidiebedragen voor de landelijke dienstverlening en Muziekweb (resp. f 0,153 en f 0,390 miljoen voor 1997) in principe toe te staan en deze aan de hand van jaarlijkse begrotingen, bij voorbeeld via het NBLC, toe te kennen. Voor het onderzoek naar een definitieve oplossing voor de landelijke taken zal naar verwachting nog in 1996 een additioneel bedrag van f 0,05 miljoen nodig zijn. De Raad wil u over de uitkomsten hiervan te zijner tijd gaarne adviseren.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	<i>2,480</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>1,208</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>0,543</i>
<i>(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW en in miljoenen guldens)</i>	

Inleiding

Het NBLC is de landelijke koepelorganisatie voor het ob-werk, waarvan alle openbare bibliotheken, m.i.v. de provinciale bibliotheekcentrales (PBC's) en de zg. WSF-(wetenschappelijke steunfunctie)bibliotheken, lid zijn. Het NBLC vertegenwoordigt het ob-werk in Nederland naar andere landelijke organisaties, de overheid en ook internationaal.

Het NBLC bestaat uit 1. een vereniging, die het beleid bepaalt, 2. een stichting die op kostenbasis diensten aan aangesloten bibliotheken levert. Tenslotte heeft het NBLC een BV opgericht, die commerciële taken uitvoert, ook voor derden. Voor de Vereniging wordt subsidie gevraagd krachtens de verantwoordelijkheid die het rijk aan het NBLC heeft gedelegeerd voor de landelijke taken die voortvloeien uit de zg. Bibliotheeknotitie van oud-minister d'Ancona (1992): a. de algemene doelstelling, b. de culturele taken van de ob, c. de zorg voor het stelsel als geheel incl. de aansluiting op het wetenschappelijke bibliotheeknetwerk.

De begroting van het NBLC loopt geleidelijk op van f 9,99 miljoen (1997) naar f 10,4 miljoen (2000), een stijging van 4%.

De meest significante stijging zit bij Innovatie (van f 0,59 naar f 1 miljoen; Onderzoek en ontwikkeling heeft in '96 al een forse verhoging genoten: van f 0,64 naar f 0,915 miljoen), de grootste daling bij de dienst Landelijke Bibliotheekcentrale (van f 2,63 naar f 1,8 miljoen), die een aantal taken afstoot en zich vooral gaat toelagen op migranten en andere specifieke groepen.

Beoordeling

De doelstellingen van de openbare bibliotheken - en van het NBLC als de 'hoeder' daarvan - zijn breder dan het bestek van de Cultuurnota: naast culturele taken in strikte zin vervullen zij brede informatieve, educatieve en sociaal-culturele functies. Hoewel dus de Uitgangspuntennota in de uitwerking van haar hoofdlijnen het karakter van de voorziening niet in alle opzichten dekt, is het NBLC-beleid daarmee ook zeker niet in strijd. Prioriteiten als onderwijs, immigranten en sociaal zwakkeren getuigen daarvan en ook de uitwerking in het beleidsplan geeft daarvan ruimschoots voorbeelden.

Speciale aandacht krijgen nieuwe informatietechnologie en innovatie (de bibliotheek als 'multimediaal knooppunt' op het kruispunt van 'elektronische snelweg en cultuurboulevard') en in dat verband vooral de zorg voor het publiek domein, de toegang voor achterstandsgroepen, de 'unplugged' versus de 'plugged', de gebruiker als burger (maatschappelijk) in plaats van als consument (de markt). Samen met de PBC's en de WSF-bibliotheken werkt het NBLC aan een elektronische snelweg 'voor de burgers' door aansluiting van de bibliotheken op Internet. Sinds kort wordt gewerkt aan een stelsel van regionale informatiecentra bij Nederlandse bibliotheken voor informatie over de Europese gemeenschap.

Naast deze prioriteiten vragen een aantal problemen in en rond de bibliotheekvoorziening om een oplossing: de samenstelling van de collecties, de samenwerking met boekhandel en uitgeverij, het helpen van burgers om de weg naar (relevante) informatie te vinden, juridische vraagstukken, de structurering van het stelsel als geheel en de afstemming met bijzondere bibliotheekvoorzieningen, zoals die voor blinden en anderszins gehandicapten en voor varenden, in het bijzonder, alsmede de internationalisatie. Aan deze processen moet leiding gegeven worden en daarvoor moet onderzoek worden gedaan.

NB. In het beleidsplan van het NBLC wordt geen melding gemaakt van de centrale rol die het zal (moeten) spelen, en nu al speelt, bij de voorbereiding van het jaarcongres van de internationale bibliotheekorganisatie IFLA voor 1998 in Amsterdam. Hoewel dit uiteraard geen structureel onderdeel van de begroting betreft, zal toch rekening gehouden moeten worden met een aanzienlijke bijdrage van de Nederlandse overheid in dezen.

Het NBLC vervult als landelijke koepelorganisatie vanouds een belangrijke integrerende, initiërende en stimulerende functie t.b.v. het hele ob-werk. Voor de rijksoverheid is zij het instrument om de landelijke doelstellingen voor de sector gestalte te geven. In de belangenbehartiging en ook naar het buitenland is zij het gezicht van de sector. In de visie van de Raad moet deze positie zo blijven en wellicht zelfs versterkt worden.

Dit is niet zo vanzelfsprekend als het lijkt. Door de toenemende decentralisatie in de 80-er jaren ontstond er een overheveling van bevoegdheden en middelen naar de andere overheidsniveaus, gemeenten en provincies. Dit ging gepaard met een grotere vrijheid van deze niveaus ten opzichte van het landelijke niveau en hand-in-hand daarmee een sterkere ontwikkeling van diensten met name op het niveau van de PBC's. Op zichzelf valt daar weinig tegen in te brengen, maar anders wordt dat wanneer dit leidt tot overaanbod of zelfs onderlinge concurrentie.

Het is de vraag of de PBC's niet teveel de taken van de landelijke organisatie gaan overnemen. Deze tendens wordt nog in de hand gewerkt door de huidige trend naar nog bredere (interprovinciale) structuren teneinde het draagvlak te versterken. Het is de vraag of dit de bedoeling is geweest van de oorspronkelijke decentralisatiegedachte die de dienstverlening hiermee juist dichterbij de (lokale) bevolking wilde brengen. In elk geval roept het de vraag op waar het eind van deze ontwikkeling is.

De Raad zal zich verder over deze problematiek uitspreken in het kader van het door u gevraagde advies over de bestuurlijke verantwoordelijkheden van de verschillende overheden voor het stelselkarakter van het ob-werk (adviesaanvraag p. 43 onderaan). Daaraan voorafgaand zal wellicht onderzoek nodig zijn naar een optimale taakverdeling over de verschillende bestuurlijke niveaus, waarbij ook de mogelijke vorming van stadsprovincies moet worden betrokken. Hiervoor kan ook de in NBLC-verband gestarte discussie over een geleed systeem van landelijke bibliotheekvoorziening een uiterst nuttige rol vervullen.

Conclusie

De Raad beveelt aan op grond van het bovenstaande aan het NBLC tenminste het gevraagde subsidie te verlenen. Rekening moet worden gehouden met

nieuwe taken, die verband houden met onderzoeks- of andere opdrachten ingevolge uw beleidsprioriteiten.

NB. Voor de organisatie van het IFLA-congres 1998 in Nederland zullen additionele (rijks)middelen gezocht moeten worden.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	12,172
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	9,914
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	9,900
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	9,990
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	9,990

(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW en in miljoenen guldens)

Fonds voor het Bibliotheekwerk voor Blinden en Slechtzienenden (FBBS)

±

Inleiding

Het blindenbibliotheekwerk vormt een basisvoorziening voor visueel en anderszins gehandicapten in Nederland. Internationaal gezien vervult het een voortrekkersfunctie dankzij velerlei innovatieve activiteiten, ook op het gebied van nieuwe media. De Stichting Fonds voor het Bibliotheekwerk voor Blinden en Slechtzienenden is eind 1994 in het leven geroepen om een vergaande samenwerking tot stand te brengen tussen de vijf in Nederland bestaande instellingen voor de blindenlectuurvoorziening. Deze relatief zware rechtsvorm is gekozen om de onderlinge samenwerking tussen de vijf autonome instellingen - die al decennia lang niet goed functioneerde - zo nodig dwingend op te leggen. Een eerder door oud-minister d'Ancona op grond van een extern onderzoek voorgestelde fusie is destijds door de Tweede Tweede Tweede Kamer verworpen.

Van de vijf genoemde instellingen zijn er drie voor de algemene lectuurvoorziening - van resp. neutrale, rooms-katholieke en protestantse signatuur - een met een meer specifiek-technische functie (gesproken literatuur) en een voor de voorziening van studie- en vakliteratuur. Naast de - uitvoerende - instellingen functioneert er een Gebruikersplatform, dat uit het Fondsbudget wordt bekostigd.

Het Fondsbestuur bestaat uit een klein aantal door de Staatssecretaris benoemde leden onder voorzitterschap van oud-minister-president Biesheuvel. In de statuten van het Fonds is een breder, grotendeels uit de instellingen, samengesteld bestuur voorzien, maar op verzoek van de instellingen heeft het huidige bestuur zich bereid verklaard nog tot 1 januari 1997 aan te blijven. In de loop van 1996 zal het bestuur zijn ervaringen evalueren en eventueel een wijzigingsvoorstel aan de Staatssecretaris doen voor de bestuursconstructie. Het beleidsplan van het Fonds concentreert zich op de primaire opdracht: het bevorderen van de (interne) samenhang, de samenwerking en de doelmatigheid van de voorziening. Daarnaast wordt ook ingegaan op de externe samenwerking, met name met de (openbare) bibliotheken.

Beoordeling

De blindenbibliotheekvoorziening is pas in een laat stadium als een sequeel van het openbare bibliotheekwerk onder de Wet op het Specifieke Cultuurbeleid gebracht; voordien behoorde het tot de welzijnssector. Hoewel de beleidsvoornemens van het FBBS dan ook niet direct appelleren aan de uitgangspunten van 'Pantser of ruggegraat', zijn deze daarin zonder veel moeite terug te vinden, zeker waar het de specifieke context van de visueel gehandicapten betreft.

Wat de interne samenwerking betreft is het Fonds - ondanks of juist vanwege klaarblijkelijk ook nu nog teleurstellende resultaten - vast voornemens de zaken nu stevig aan te pakken. Er wordt openlijk gesteld dat het Fonds, zij het tijdelijk, een meer dwingende werkwijze gaat volgen met zo nodig het treffen van sancties.

Helaas heeft een door een accountantsbureau ingesteld onderzoek niet de gehoopte uitkomsten opgeleverd, maar het subsidiereglement is inmiddels aangescherpt, er komt een gezamenlijk beleidsplan voor de instellingen, wellicht een facilitair bedrijf. Voor diverse onderdelen van de samenwerking zijn concrete voorstellen ontwikkeld volgens een controleerbaar verloop. Waarschijnlijk moet ook de aankondiging van een mogelijke wijziging van de statuten op het punt van de bestuursstructuur in dit licht worden gezien. Het feit dat er juist dit jaar een evaluatie met mogelijke wijzigingsvoorstellen te verwachten valt en aan het eind van het jaar een bestuurswisseling zal plaats vinden, vervult de Raad met enige zorg omtrent de voortzetting van de goede lijn. Het is daarom van het grootste belang dat nog dit jaar harde afspraken worden gemaakt en dat controlemechanismen worden ontwikkeld, voorzien van (financiële) sancties.

De Raad acht de door het FBBS ingeslagen weg op zichzelf volkomen juist, maar meent dat nu ook de externe samenwerking met het openbare bibliotheekwerk krachtig moet worden aangepakt. Dit aspect vormt al jaren een belangrijk aandachtspunt, niet alleen in het departementale beleid maar ook in de beleidsvoornemens van het FBBS. Er zijn zoveel overeenkomsten - zowel wat betreft de doelgroepen (de groeiende groep van slechtzienden en andere leesgehandicapten, die vele malen groter is dan de groep 'echte' blinden), maar ook wat betreft aanbod en diensten - dat dit aspect met het oog op het belang van de (potentiële) gebruikers en de doelmatigheid niet langer naar het tweede plan verwezen kan worden. In elk geval zal er een meer geïntegreerde dienstverlening ten behoeve van grotere groepen gebruikers tot stand moeten komen en zullen produkten van de blindenbibliotheken ook via de openbare bibliotheken beschikbaar moeten komen.

De Raad heeft er begrip voor dat niet alles ineens kan en dat het Fondsbestuur prioriteit heeft gelegd bij de *interne samenwerking*, maar nu deze kennelijk nog steeds moeizaam verloopt, moet ook, en wellicht vooral, de *externe samenwerking* van de grond komen. Nog afgezien van de te verwachten voordelen van de samenwerking zelf, krijgt wellicht ook het interne samenwerkingsproces hierdoor een extra impetus. Overigens wijzen recente berichten erop dat er nu daadwerkelijke initiatieven in deze richting ontplooid worden.

Conclusie

In afwachting van de resultaten die in de komende Cultuurnota-periode van het beleid van het FBBS verwacht mogen worden, kan het subsidie op het bestaande peil gehandhaafd blijven.

Bij een evaluatie van de bestuursstructuur door het huidige (voorlopige) Fondsbestuur zou ook de positie van het Fonds zelf in relatie tot de overige door het rijk bekostigde bibliotheekvoorzieningen bekeken kunnen worden.

Financieel kader

<i>Huidige exploitatie</i>	<i>24,402</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>24,272</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>24,400</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>47,749</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>24,272</i>

*(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW
en in miljaenen guldens)*

Inleiding

De Bibliotheek voor Varenden (BvV) te Rotterdam is een openbare bibliotheekvoorziening, speciaal gericht op zeevarenden, 'binnen'varenden en Nederlanders in het buitenland. Zij heeft een vaste vestiging in Rotterdam in de nabijheid van de - op termijn (2000) op te heffen -schippersbeurs en werkt met behulp van ruilpunten in binnenland (Amsterdam, Maasbracht, Terneuzen) en buitenland (België, Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk). Speciale aandacht gaat uit naar de jeugd (met het oog op de aansluiting op het onderwijs in Nederland), het gebruik van nieuwe media en samenwerking met Vlaanderen. Er bestaan voornemens om met behulp van de grote groep Nederlanders in het buitenland ('culturele attache's') de Nederlandse taal en cultuur in het buitenland te promoten, maar concrete (begrotings)voorstellen - met een overeenkomstig subsidieverzoek - worden hiervoor nog niet gedaan.

De voorziening wordt rechtstreeks bekostigd door het Ministerie van OCenW, omdat zij vanwege het ambulante karakter van haar doelgroepen bijzondere, d.w.z. bovenlokale en -regionale, eisen stelt. In het - recente - verleden zijn voorstellen gedaan de rijkssubsidie voor de BvV te beëindigen en de voorziening in het reguliere bibliotheekwerk te integreren, maar de Tweede Tweede Tweede Kamer heeft deze voorstellen afgewezen. Besprekingen met de Gemeente Bibliotheek te Rotterdam hebben ook niet tot resultaten geleid.

In 1992/1993 is er een onafhankelijk onderzoek ingesteld, waarin wordt geadviseerd de voorziening voor de binnenvaart ongewijzigd voort te zetten, zo ook die voor de zeevaart (met wellicht hogere eigen bijdragen), maar die voor Nederlanders in het buitenland te beëindigen. Op termijn zou volgens het onderzoeksbureau de mogelijkheid van een samenvoeging met andere landelijke specialistische bibliotheekvoorzieningen onderzocht moeten worden.

De BvV motiveert haar verzoek om verhoogde subsidie grotendeels op grond van kostenstijgingen, als gevolg waarvan achterstanden zijn ontstaan; nieuwe taken zijn buiten beschouwing gelaten. Ondanks een verhoging van de tarieven (van videobanden en CD's) zijn de inkomsten teruggelopen. In verband hiermee bepleit de BvV een eenmalige bijstelling in 1997 met ca 5%, gevolgd door een jaarlijkse indexering van 3%.

Beoordeling

De BvV wijst in haar beleidsplan zelf op een aantal ontwikkelingen die van invloed zullen zijn op haar toekomst. Voor een deel betreffen die structurele ontwikkelingen in de sector, waardoor veranderingen in de aard van de voorziening te verwachten zijn. Ook wordt voorzien dat de openbare bibliotheken - met name die in Amsterdam, Rotterdam, Maasbracht en Terneuzen - een groter aandeel in de dienstverlening zullen leveren. Een actueel probleem vormt de huisvesting, waarvoor binnenkort een andere lokatie moet worden gevonden. De BvV beveelt aan deze te zoeken in samenhang met

gelijkgerichte organisaties. Daardoor kan de voorziening niet alleen gebruiksefficiënter en klantvriendelijker, maar ook voordeliger worden. De Raad neemt voorslagnog van het onderzoeksbureau aan dat in de specifieke behoeften van varenden niet adequaat door het reguliere bibliotheekstelsel kan worden voorzien. Evenzo dat de voorziening op zichzelf redelijk efficiënt functioneert. Niettemin zouden er volgens de Raad uit een nauwere samenwerking met een algemene bibliotheek, i.c. de GB Rotterdam, op het gebied van speciale diensten, bv. het schoolbibliotheekwerk, grotere voordelen te behalen moeten zijn.

Wat betreft de voorziening voor Nederlanders in het buitenland stelt het onderzoeksbureau terecht enkele principiële vragen, die eerst zouden moeten worden beantwoord. Hetzelfde geldt voor de vraag of de toename van dit onderdeel van de dienstverlening primair het gevolg is van een verhoogd aanbod door de BvV dan wel van een groeiende vraag van de afnemers, en om welke groep(en) het dan gaat. Hoewel het plan van de BvV verder interessante ideeën bevat voor de promotie van de Nederlandse taal en cultuur door 'culturele attachés', dienen deze naar de mening van de Raad toch eerder in het bredere verband van het internationale cultuurbeleid te worden ingebracht.

Concluderend meent de Raad dat er - mede met het oog op de gewenste nieuwe huisvesting - spoedig duidelijkheid dient te komen over de volgende vragen:

- op welke van de drie doelgroepen moet de BvV zich (blijvend) richten?
- vormt overname van taken door lokale openbare bibliotheken een reëel alternatief of betekent dit slechts een verschuiving van lasten?
- welke concrete mogelijkheden zijn ervoor samenvoeging met andere organisaties, teneinde de verwachte voordelen te realiseren?

Een onderzoek naar deze vragen zou zo spoedig mogelijk moeten worden ingesteld, bv. door het Nederlands Bureau voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging (NBBi).

Zolang hierover geen beslissing genomen is, zouden bij voorkeur geen nieuwe activiteiten door de BvV moeten worden ontwikkeld.

Conclusie

Uitgaande van een op zichzelf verantwoorde bedrijfsvoering en gelet op reeds eerder getroffen maatregelen van de BvV acht de Raad een lichte stijging van het rijkssubsidie conform het voorstel bij gelijkblijvend beleid tot uiterlijk 2000 verantwoord. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat er nu snel een oplossing wordt gevonden voor de huisvestingsproblematiek, als gevolg waarvan besparingen te verwachten zijn. Voor het door de Raad beoogde onderzoek zal naar schatting f 0,05 miljoen beschikbaar gesteld moeten worden. De Raad is desgewenst bereid u hierover nader van advies te dienen.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	<i>1,293</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>1,098</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>1,111</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>1,375</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>1,160</i>
<i>(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW en in miljoenen guldens)</i>	

De Raad ziet in dit beleidsplan eerder raakvlakken met het welzijnsbeleid en het onderzoeksbeleid dan met het cultuurbeleid. Daarbij kan de vraag gesteld worden of er (nog) een zelfstandige specifieke voorziening nodig is voor het homofiele volksdeel. Zelf noemt Homodok onderbrenging bij het IISG in Amsterdam een onvermijdelijke consequentie, als het gevraagde subsidie niet wordt toegekend. De Raad is van mening dat deze mogelijkheid zeker niet op voorhand moet worden uitgesloten.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>0,136</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>0,049</i>
<i>(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW en in miljoenen guldens)</i>	

De OB Den Haag vraagt een aanvullend subsidie van f 0,1 miljoen voor wat de Raad ziet als 'het binnenhalen van migranten'. Hoewel dit streven in verband met het interculturele aspect - via de bibliotheek komen de allochtonen snel in contact met de Nederlandse taal en cultuur - op zichzelf lofwaardig geacht wordt, moet dit toch tot de reguliere taak van elke (grote) bibliotheek gerekend worden. Deze wordt op lokaal niveau bekostigd. Het zou misschien anders liggen, wanneer dergelijke activiteiten landelijk, bv. in het kader van het grote-stedenbeleid, zouden worden opgezet, maar dan ligt daar wellicht eerder een taak voor de landelijke organisatie, het NBLC.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	27,215
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	27,315
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	0,100
<i>(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW en in miljoenen guldens)</i>	
